

Defensie

UIT DE PRAKTIJK

**Van WIK naar
blootstellingsscenario's
voor REACH**

“De inkoop hulp die we voor Defensie hebben ontwikkeld, is vooral veel breder opgezet dan de Stoffenmanager. Zo hebben we risico's voor huid en ogen toegevoegd, en ook de ATEX-richtlijnen en milieuaspecten zitten er nu in”, zegt Remco Visser, senior adviseur bij TNO Kwaliteit van Leven. Verder bevat het instrument een nieuwe module voor werkplekinstructiekaarten (WIK's). Hiervoor moeten drie soorten gegevens worden ingevuld: de stoffeigenschaften, de werkplek met de aanwezige voorzieningen en de activiteit die met deze stof of dit product wordt uitgevoerd. “Een activiteit is weer onderverdeeld in verschillende handelingen. Neem bijvoorbeeld schilderen, dat begint met het eerst goed doorroeren van de verf, daarna het aanbrengen met een kwast en vervolgens het afdanken van de resten en schoonmaakmiddelen, wat vooral een risico voor het milieu is. Zo kun je de verschillende risico's veel exacter beoordelen. Bij de risicobeoordeling staat gelijk welke maatregelen genomen kunnen worden om het risico te verkleinen.”

De beschreven handelingen zijn vergelijkbaar met blootstellingsscenario's zoals die voor REACH uitgevoerd moeten worden. “Deze opzet is ook eenvoudig te vertalen naar andere branches”, aldus Visser. TNO, dat de softwareontwikkeling zelf heeft gefinancierd, is van plan om dit instrument samen met de SDU op de markt te zetten, om zo bedrijven te helpen aan REACH te voldoen.

RESULTATEN

Het projectdoel van het VAST-actieplan van Defensie is het optimaliseren van het instrumentarium en de kennisinfrastructuur rond gevaarlijke stoffen. Belangrijkste instrumenten:

RI&E

Er is een Defensiebrede, door alle partijen geaccepteerde, RI&E Gevaarlijke Stoffen ontwikkeld, uitgebreid getest en aangepast. De RI&E Gevaarlijke Stoffen valt of staat met een goed toegankelijke database die voorziet in alle benodigde data voor de uitvoering van de RI&E. Daarnaast is en blijft maatwerk per locatie nodig en is ondersteuning van materiedeskundigen noodzakelijk. De ontwikkelde RI&E-methodiek voorziet hierin.

Meetlat

Bij de inkoop gebruikt men de (verbeterde) Arbo-milieumeetlat, en legt men de resultaten vast binnen het Defensie Arbo en Milieu Informatie Systeem (DAMIS).

Instructie

Werkgevers en werknemers willen zo veel mogelijk gebruikmaken van een advies dat is gebaseerd op het geschatte risico tijdens het daadwerkelijk gebruik. Als de producteigenschaften een beperkte invloed hebben op de risicoschatting voor algemeen toegepaste activiteiten, gaat de voorkeur uit naar groepskaarten. Daarnaast is de informatie gesplitst in een werkplekkaart bestemd voor de werkgever/preventie-medewerker en een instructiekaart voor de gebruiker/direct leidinggevende.

Registratieverplichting

De registratieverplichting voor CRM-stoffen zal worden meegenomen in de gefaseerde ontwikkeling van DAMIS+.

Partners in het project

BOSCO-bedrijf (Brandstoffen, Oliën, Smeermiddelen, Chemicaliën en Onderhoudsmiddelen)

BOSCO is onderdeel van het Landelijk Bevoorradingsbedrijf van de Defensie Materieel Organisatie en koopt voor Defensie chemische middelen in.

Contactpersoon: Eric Hofstede, telefoon: 070 316 24 28, e-mail: edga.hofstede@mindef.nl

MEER INFORMATIE

www.mindef.nl

“We hebben nu een instrument in handen dat de inkoop helpt om het pakket van eisen op te stellen, en dat bovendien een werkplekadvis kan genereren.”

Eric Hofstede

Stoffeninkoop volgens arbo- en milieumeetlat van Defensie

Om bij inkoop rekening te houden met arbo- en milieuaspecten is veel specifieke informatie nodig over producten en over veilig gebruik daarvan. Eric Hofstede, projectcoördinator VASt van het Kenniscentrum Arbo & Milieu (KCAM) van de Defensie Materieel Organisatie (DMO): “We hebben daarom een meetlat ontwikkeld waarmee we verschillende typen producten eenvoudig op arbo- en milieuaspecten toetsen, en zo goed onderbouwd inkopen kunnen doen.”

Een aantal jaar geleden bestudeerde het inkoopbedrijf van de Landmacht in hoeverre het chemische stoffen kon aanschaffen die niet alleen voldeden aan de technische specificatie, maar ook zo arbo- en milieuvriendelijk mogelijk waren. Dit project werd uitgevoerd in het kader van de proeftuin Strategisch Omgaan Met Stoffen (SOMS).

“Binnen het VASt-project is de ontwikkeling en optimalisatie van deze ‘inkoopmeetlat’ opnieuw opgepakt en is daarnaast de kennisinfrastructuur rond gevaarlijke stoffen binnen Defensie versterkt”, zegt Eric Hofstede. Binnen Defensie geeft het Kenniscentrum Arbo & Milieu (KCAM) advies over arbo- en milieuwetgeving en over implementatie daarvan in het programma van eisen voor inkoop.

Grote operatie

DMO wilde een instrument waarmee de inkoper een goed beargumenteerbare arbo- en milieukeuze kan maken bij de inkoop van chemische stoffen. Hofstede:

“Een overheidsinstantie mag immers bij haar in- en aankopen niet discrimineren tussen leveranciers. Het instrument moet geschikt zijn om in het proeffertestadium een type product te selecteren dat voor een specifieke toepassing het meest arbo- en milieuverantwoord is. Bijvoorbeeld een reinigingsmiddel dat oplosmiddel bevat of juist niet. Daar kan de inkoper mee op pad.” Het instrument dat Defensie daarbij gaat helpen, is een doorontwikkeling van de Stoffenmanager. In maart 2007 is TNO begonnen het ontwikkelde instrument naar een andere computertaal om te zetten. Na afronding van de gebruikerstest kan Defensie het instrument naar verwachting

in 2008 implementeren. En dat wordt een grote operatie, want bij Defensie gaat het gelijk om heel veel gegevens, zo’n zes- tot zeventienduizend verschillende stoffen.

“Met het instrument leggen we zowel het gevaars- als risicoprofiel van de producten vast. Deze informatie kunnen we ook gebruiken om beter vast te stellen welke producten om arbo- en milieuredenen bij voorkeur uitgefaseerd moeten worden”, aldus Hofstede.

Concreet werkplekadvis

Het instrument is meer dan een inkoop hulp. Dezelfde informatie is nodig om een werkplekadvis aan gebruikers van stoffen te geven, waardoor zij veilig kunnen werken. Daarvoor is een nieuwe werkplekinstructiekaart-generator ingebouwd. Hofstede: “Vooral onderhoudspersoneel heeft met gevaarlijke stoffen te maken tijdens het lussen, schilderen en reinigen. Op centraal niveau wordt een indicatief werkplekadvis opgesteld. Een lokale werkgever binnen Defensie hoeft vervolgens slechts één keer de gegevens van zijn werkplek in te voeren en de stoffen die zijn mensen gebruiken uit het totale assortiment te selecteren. De gevaarseigenschappen van de stof samen met de gegevens van de werkplek en de manier waarop het product wordt gebruikt, leveren een concreet werkplekadvis op, afgestemd op die specifieke werkplek. Dit advies wordt nog getoetst aan de hand van een RI&E Gevaarlijke Stoffen.”

Kennis mobiliseren

Verder hebben de arbodiensten van de marine, landmacht en luchtmacht in het kader van VASt een RI&E Gevaarlijke Stoffen ontwikkeld, die defensiebreed wordt ingezet. “Hier zijn we nu proefsgewijs ervaring mee aan het opdoen. De middelen en de methode om het gebruik van gevaarlijke stoffen te beheersen moeten op alle plaatsen binnen de organisatie hetzelfde zijn.” Ook heeft Defensie diverse PIMEX-instructiefilms laten maken om de werknemers voor te lichten over veilig werken. Om te beginnen voor elke strijdmacht één, maar er zullen er meer volgen. “Het zijn voornamelijk praktijkmensen, voor hen blijken de filmpjes heel goed te werken. Een beeld zegt meer dan duizend woorden.”

Een mooi resultaat van VASt is dat het kennis en mensen binnen Defensie weer gemobiliseerd heeft. De organisatie was door de fusie erg op de schop gegaan. “We hebben opnieuw met elkaar kennisgemaakt en zijn aan de slag gegaan. Nu zijn de arbocoördinatoren zo enthousiast dat ze zelf al om een vervolg op VASt hebben gevraagd. Daarvan moeten we gebruikmaken.”

UIT DE PRAKTIJK

Snel duizend stoffen beoordelen

“Een belangrijk resultaat van VASt is dat we software hebben ontwikkeld om de RI&E beter en sneller te kunnen uitvoeren. Dat is belangrijk, want we moeten een paar duizend stoffen beoordelen voor heel veel verschillende situaties. De methode voor het uitvoeren van de RI&E geldt nu binnen heel Defensie”, zegt Jordy Hof, senior adviseur bij de afdeling Arbo van de Koninklijke Marine in Den Helder. “Bovendien is de RI&E beter afgestemd op de situatie op de werkplek. Bij de onderhoudswerkplaatsen hebben we vooral op incidentele basis met gevaarlijke stoffen te maken tijdens werkzaamheden als doorsmeren, reinigen en schilderen.”

Nu het VASt-project afgelopen is, gaat de Marine haar RI&E actualiseren met de nieuwe methodologie. “Deze ervaring gebruiken we om de software voor de RI&E verder te ontwikkelen. Hier hebben de andere defensieonderdelen profijt van. Bovendien gaan we een borgingsmethode ontwikkelen, zodat de RI&E ook geactualiseerd blijft. Dit heeft een belangrijk organisatorisch aspect. Het systeem moet daarvoor worden ingebed in de organisatie, bijvoorbeeld door een filter te zetten op het aanvraagstelsel voor gevaarlijke stoffen. Deze kan dan signaleren dat zich een nieuwe gebruiker aandient en er dus een nieuwe beoordeling moet plaatsvinden.”